

Egen arbetspension allt viktigare för kvinnor efter familjepensionsreform

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIET

STM.FI

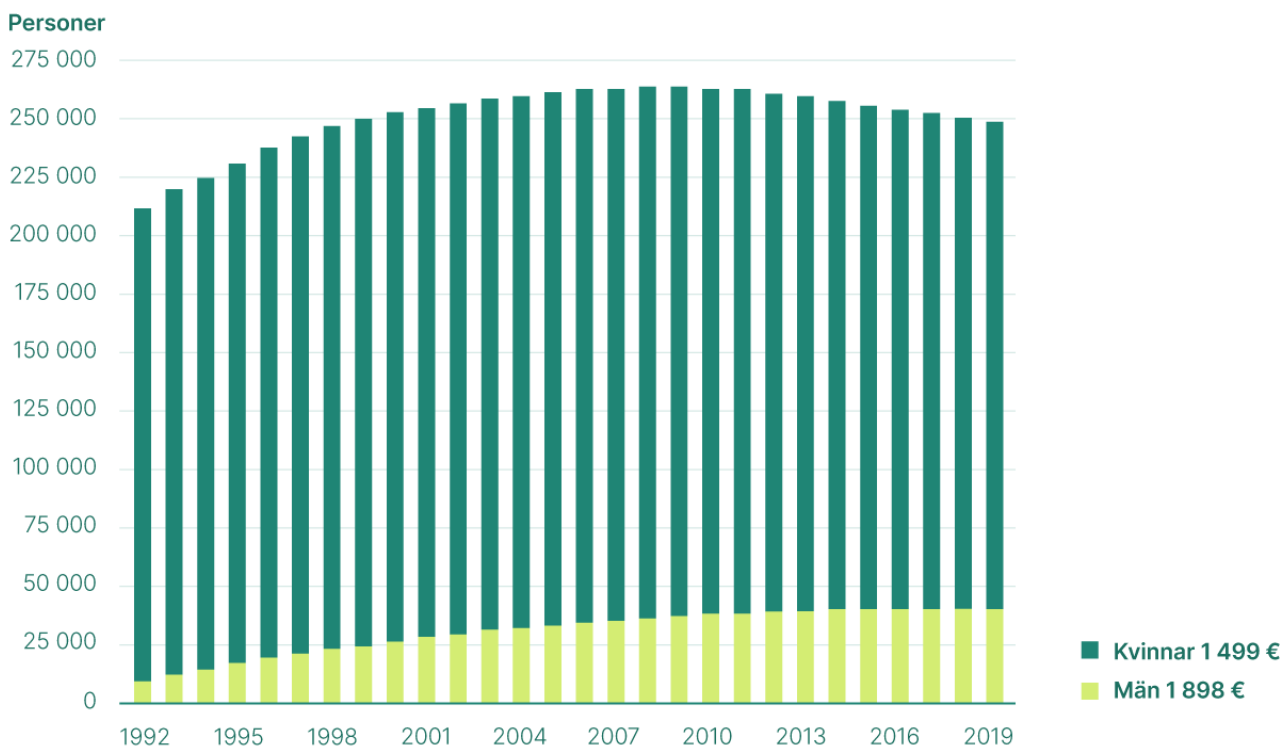
Familjepensionen tryggar den efterlevande makens och barnens försörjning efter makens eller vårdnadshavarens död. Efterlevandepensionen inom arbetspensionssystemet grundar sig på den avlidna makens arbetspension och kan enligt den nuvarande lagstiftningen betalas under resten av livet. Efterlevandepension från folkpensionssystemet kan betalas fram till att pensionstagaren fyllt 65 år. Barn kan få barnpension.

Ändringar föreslås nu i efterlevandepensionen och barnpensionen i syfte att uppdatera familjepensionsskyddet, styra förmåner till barn och barnfamiljer samt trygga arbetspensionssystemets ekonomiska hållbarhet.

Efterlevandepension en trygghet för äldre kvinnor

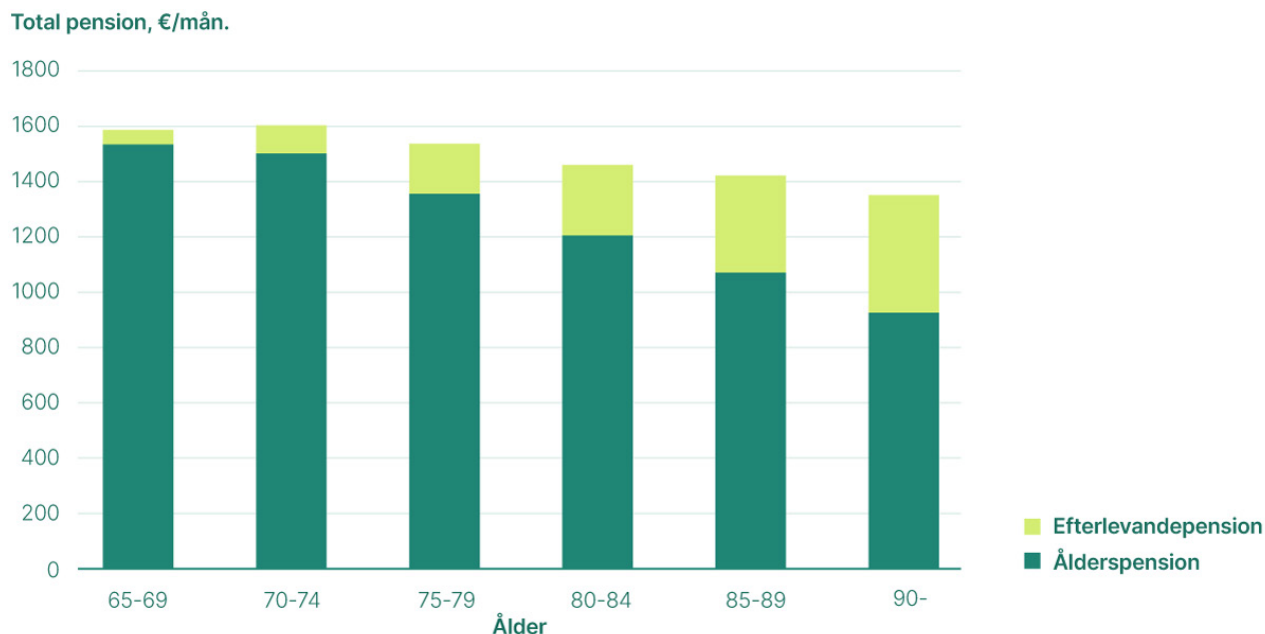
Majoriteten av familjepensionstagarna är äldre kvinnor. År 2019 betalades efterlevandepension till 248 700 efterlevande makar och barnpension till 16 300 barn. Av dem som fick efterlevandepension var 84 procent kvinnor. Största delen, nämligen 90 procent, var över 65 år. År 2019 var de efterlevande kvinnorna i snitt 74,3 år och männen 75,1 år. Antalet personer som fick efterlevandepension ökade fram till 2000-talet men har minskat under de senaste tio åren. (Figur 1)

Figur 1. Personer som fått efterlevandepension enligt kön 1992–2019.

Kvinnornas egna pensioner är i snitt lägre än männens och efterlevandepensionen har en viktig funktion med tanke på de efterlevande kvinnornas pensionsskydd som helhet. År 2019 var den genomsnittliga efterlevandepensionen som betalades från arbetspensionssystemet 619 euro/mån. för kvinnor och 220 euro/mån. för män. Ju äldre pensionstagaren är, desto större är efterlevandepensionens andel av den totala pensionen (figur 2). Av samtliga kvinnor som fick ålderspension år 2019 var efterlevandepensionens andel av den totala pensionen i snitt 160 euro, medan motsvarande andel hos män var endast 13 euro.

Figur 2. Genomsnittlig totalpension per åldersgrupp bland kvinnor som fyllt 65 år och som fick ålderspension 31.12.2019, €/mån.

Reformens syfte att uppdatera familjepensionen

Familjepensionen har varit en del av arbetspensionsskyddet sedan 1960-talet. Senast reformerades familjepensionssystemet 1990, då även män fick rätt till efterlevandepension och den efterlevande makens egna inkomster började inverka på efterlevandepensionens belopp. Nu har det ansetts nödvändigt att reformera familjepensionerna som en följd av förändringarna i samhället. Regeringens utkast till proposition med förslag till en familjepensionsreform har beretts i samarbete med arbetsmarknadsorganisationerna.

Enligt propositionsutkastet

- ska efterlevandepensionen bli tidsbunden för personer födda 1975 och senare: efterlevandepension betalas i högst 10 år, dock åtminstone fram till att det yngsta barnet är myndigt
- efterlevandepension kan även betalas på grundval av samboförhållande, om det finns ett minderårigt barn att försörja och samboförhållandet har varat minst 5 år
- åldern för när barnpensionen upphör i arbetspensionssystemet höjs från 18 till 20 år
- den efterlevande makens beräknade andel kan betalas till barnen om det inte finns någon efterlevande make som har rätt till efterlevandepension.

Reformen avses träda i kraft i början av 2022. Ändringarna gäller inte efterlevandepensioner som redan betalas ut och inte heller gäller tidsbundenheten personer födda före 1975.

Vem får familjepension och hur beräknas den?

Efterlevandepension betalas från arbets- och folkpensionssystemet. FPA:s efterlevandepension betalas endast fram till att pensionstagaren fyllt 65 år, varefter man har rätt till FPA:s ålderspension. Enligt nuvarande lagen är äktenskap en förutsättning för efterlevandepension. Den efterlevande maken har rätt till efterlevandepension om denna har ett gemensamt barn med den avlidna maken. Om gemensamma barn saknas har en efterlevande make som fyllt 50 år eller som är arbetsförmögen rätt till efterlevandepension, om äktenskapet varat minst fem år och det har ingåtts innan den efterlevande maken fyllt 50 år.

Efterlevandepensionens belopp grundar sig på den avlidna makens arbetspension. Efterlevandepensionen kan uppgå till högst hälften av förmånslåtarens arbetspension. Den efterlevande makens andel bestäms på basis av om det bland familjepensionstagarna även finns barn (tabell 1).

Tabell 1. Efterlevande- och barnpensionens andel av förmånslåtarens pension.

Antal barn	0	1	2	3	4-
Efterlevandepension	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Barnpension	–	4/12	7/12	9/12	10/12
Familjepension sammanlagt	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Den efterlevandepension som betalas i form av arbetspension minskas på basis av den efterlevande makens egen pension (den beräknade pensionen för personer i förvärsaktiv ålder). Ingen minskning görs så länge det finns minderåriga barn i familjen. Minskningen av efterlevandepensionen ställer pensionen i relation till makarnas tidigare gemensamma inkomstnivå. Ju större den efterlevande makens egen pension är i förhållande till makens pension, desto mindre är efterlevandepensionen. Som en följd av minskningen kan det hända att det inte blir någon efterlevandepension kvar att betala ut.

Den begynnelsepension för efterlevande som FPA betalar ut i sex månader (327,54 e/mån. år 2020) och barnpensionens grundbelopp (60,27 e/mån.) betalas oberoende av inkomsterna. Den efterlevande makens fortsättningspension och barnpensionens kompletteringsbelopp minskar på basis av familjepensionen enligt arbetspensionssystemet och de övriga inkomsterna. FPA betalar barnpension fram till att barnet fyllt 18 år och grundbelopp till ett barn som studerar fram till att hon eller han fyllt 21 år.

Dessa förutsättningar och grunder kommer i huvudsak att kvarstå även efter reformen.

Familjepension i barnfamiljer

I dag är äktenskap en förutsättning för efterlevandepension. Det innebär att även barn kan behandlas ojämnt beroende på föräldrarnas form av parförhållande. Enligt reformförslaget ska även en sambo som har ett gemensamt minderårigt barn med den avlidna maken ha rätt till efterlevandepension fram till att barnet fyller 18 år.

I och med reformen kommer familjepensionens belopp som helhet inte längre att bero på den efterlevande makens rätt till efterlevandepension. Om det inte finns någon efterlevande make eller om denna inte uppfyller kriterierna för efterlevandepension, ska barnpensionen utökas med en andel motsvarande den efterlevandes andel. Det sammanlagda beloppet av familjepension som presenteras i tabell 1 kan således i sin helhet betalas till förmånslåtarens barn. I dag börjar cirka 40 procent av barnpensionerna betalas ut i situationer där det inte finns någon efterlevande make som skulle få efterlevandepension.

Förändringar i samhället bakom reformen

Målet med efterlevandepensionen ska i fortsättningen inte längre vara att permanent upprätthålla pensionstagarens invanda utkomst, utan att hjälpa till med anpassningen efter makens död. Jämfört med den tid då systemet för efterlevandepension skapades arbetar i dag både män och kvinnor och tjänar in egen arbetspension. Även under den tid man skött barn intjänas arbetspension på jämlika grunder sedan 2005. I framtiden kommer efterlevande makar som är födda 1975 eller senare ha tjänat in egen pension som tryggar deras försörjning som pensionärer bättre än de nuvarande efterlevandepensionstagarnas egna pensioner gör.

En orsak bakom de föreslagna ändringarna är förändringarna i familjestrukturen. Antalet äktenskap minskar ständigt och det blir vanligare med samboförhållanden och ensamboende. Att efterlevandepensionen grundar sig på äktenskap leder till att en allt större andel av befolkningen står utanför familjepensionsskyddet.

Den efterlevandepension som planeras för sambor tryggar barnfamiljers situation men påverkar ändå inte utkomsten under ålderdomen. Efterlevandepension ska utifrån samboförhållande betalas endast så länge det finns minderåriga barn i familjen, varför efterlevandepensionen i den typiska åldern då man blir änka eller änkling (över 70 år) fortsättningsvis förblir en förmån för dem som ingått äktenskap. Med tanke på att bristerna i yrkeskarriären till exempel som en följd av att man ansvarat för barnskötseln även kan gälla personer som har ett samboförhållande eller bor ensamma, är efterlevandepensionen inte en tillräckligt omfattande metod för att kompensera en låg arbetspension.

Pensionsskillnaderna mellan kvinnor och män kommer att kvarstå även i framtiden bland annat på grund av skillnaderna i förvärvsinkomster mellan kvinnor och män. Även framöver kommer mottagarna av efterlevandepension i huvudsak att vara kvinnor. Att efterlevandepensionen upphör efter en tid på 10 år ökar sannolikt behovet av andra förmåner som i huvudsak betalas ut av FPA. Om efterlevandepensionen blir tidsbunden ökar betydelsen av att tjäna in egen pension ytterligare.

Författa

Suvi Ritola

Specialsakkunnig
Pensionsskyddscentralen

Denna broschyr har producerats som en del av

[Projektet Pensionsskillnader mellan kvinnor och män \(2018-2020\)](#)

som samordnats av social- och hälsovårdsministeriet. Projektet genomförs i samarbete med Pensionsskyddscentralen, Folkpensionsanstalten och Arbetspensionsförsäkrarna Tela.

Den här publikationen har finansierats med medel från EU:s program för rättigheter, jämlikhet och medborgarskap (2014-2020).

Innehållet i publikationen representerar endast upphovsmannens åsikter och är helt och hållet hans eller hennes ansvar. Europeiska kommissionen ansvarar inte för användningen av uppgifterna i publikationen.